

Явище фонетичної інтерференції є об'єктом вивчення лінгвістів різних країн, однак основна увага приділяється проблемі подолання інтерференції на сегментному рівні, у той час як інтерференція на просодичному рівні, який несе більше смислове навантаження, забезпечує загальне оформлення висловлювання і привертає увагу слухача до інформації, яку мовець вважає важливою, є недостатньо дослідженим. Дієвість мовленнєвого повідомлення багато у чому залежить від таких його параметрів як чіткість, темп, тембр, паузація, які виявляються не просто зовнішніми елементами оформлення, а відіграють значну комунікативну роль у висловлюванні.

Вплив рідної мови також пов'язаний із тим, що з розвитком іншомовної комунікативної компетенції та при перетворенні акценту на залишковий, починають домінувати *артикуляційні автоматизми рідної мови* (12), які проявляються як невідтворення особливостей іншомовної артикуляційної бази – основи фонації. Основною причиною залишкового акценту стає нездатність мовця підтримувати необхідний артикуляційний уклад іншомовного мовлення та його неспроможність коректно реалізувати модифікації артикуляційного укладу в зв'язному мовленні.

Окрім того, на процес удосконалення вимови діє *внутрішньомовна інтерференція* (13). Наприклад, студенти звикли, що звуки /p/, /t/, /k/ найчастіше вимовляються з аспірацією, і зберігають цю особливість артикуляції навіть у тих позиціях у слові, де відбувається втрата придишу.

Висновки. Таким чином, у процесі вдосконалення ФК ми безпосередньо можемо впливати лише на чинники № 4, 7, 8 і 10, які піддаються змінам у результаті цілеспрямованого впливу на них у процесі навчальної діяльності. Саме в мінімізації їх впливу на процес роботи над вимовою та на особистість студента ми вбачаємо резервні можливості для оптимізації процесу вдосконалення ФК. На дію решту чинників можна впливати опосередковано, шляхом використання завдань на рефлексію процесу спілкування і попереднього досвіду оволодіння ФК та цілеспрямованого регулярного виконання спеціальних вправ.

Отже, за рахунок забезпечення студентів спеціальними навчальними матеріалами для удосконалення ФК, формування у майбутніх учителів ІМ бажання самостійно працювати над покращенням власної вимови, здійснювати рефлексію процесу навчання та оволодіння ФК та розвитку сенсорної чутливості можна значно оптимізувати фонетичне оформлення іншомовного мовлення студентів-філологів та наблизити його до рівня автентичності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Виноградов В. А. Лингвистические аспекты обучения языку. Вып.2. К проблеме иностранного акцента в фонетике / В. А. Виноградов – М. : Изд-во Московского ун-та, 1976. – 63 с.
2. Flege J. E. The Phonological Basis of Foreign Accent : A Hypothesis / J. E. Flege // TESOL Quarterly. – 1981. – Vol.15. – № 4. – P. 443–455.
3. Richards J. C. Moving Beyond the Plateau: From Intermediate to Advanced Levels in Language Learning / J. C. Richards. – Cambridge : Cambridge University Press, 2008. – 24 p.
4. Pennington M. C. The Teachability of Phonology in Adulthood: A Reexamination / M. C. Pennington // International Review of Applied Linguistics. – 1998. – Vol.36. – № 4. – P. 323–342.
5. Selinker L. Interlanguage / L. Selinker // International Review of Applied Linguistics. – 1972. – № 10 (2). – P. 209–211.
6. Vernon S. The Hows and Whys of Teaching Pronunciation. – Режим доступу : http://www.teachingenglishgames.com/Articles/Teaching_Pronunciation.htm

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Долина Аліна Василівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри англійської мови і перекладу факультету сходознавства Київського національного лінгвістичного університету.

Світлана ІНОЗЕМЦЕВА (Харків, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття присвячена аналізу вітчизняної та зарубіжної історико-педагогічної наукової літератури з метою з'ясування проблемних питань та визначення перспектив у професійній підготовці та соціально-професійному становленні підлітків з особливими потребами.

Ключові слова: особливі потреби; інваліди; обмежені можливості; професійна підготовка.

The article is devoted to the analysis of domestic and foreign historical and pedagogical scientific literature carried out to discover problematic issues and to assess the perspectives in professional training of teenagers with special needs.

Key words: special needs; invalids; limited abilities; professional training.

Постановка проблеми. Як свідчать інформаційні джерела, в Україні, як і в усьому світі, унаслідок впливу багатьох чинників збільшилася кількість людей-інвалідів і дітей з особливими потребами. Такі люди за своєю природою та поведінкою дуже відрізняються як від усіх інших, так і

один від одного. Тож перед державою особливо гостро постає питання про забезпечення рівних прав і можливостей дітей і молоді з особливими потребами в новій соціальній ситуації, умов для їх успішної інтеграції в суспільство. З огляду на це, важливого значення набуває питання професійної підготовки та професійної реабілітації підлітків з особливими потребами. Питанню виховання, навчання та професійної підготовки цих дітей приділяють велику увагу науковці всіх країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження трудової діяльності дітей з особливими потребами (М.Д. Ярмаченко, В.В. Засенко) засвідчують, що вони можуть успішно опанувати досить широке коло спеціальностей та плідно працювати в багатьох галузях народного господарства. Питання становлення в Україні професійно-технічної освіти та законодавчого забезпечення професійної реабілітації інвалідів вивчалися Т.Є. Єжовою [5]. Проблемі вдосконалення професійно-трудового навчання з метою більш якісної підготовки підлітків з особливими потребами до самостійного життя та трудової діяльності присвятив свої дослідження В.І. Бондар [1].

Мета написання статті полягає в аналізі наукових та історико-педагогічних джерел, присвячених проблемі професійної підготовки підлітків з особливими потребами, визначенні надбань та перспектив роботи фахівців у цьому напрямку.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, одним із основних завдань соціально-педагогічної діяльності з дітьми з особливими потребами є сприяння їхньої інтеграції у суспільне життя завдяки професійно-трудовій реабілітації, яка покликана забезпечити дітям зазначеної категорії умови для професійної діяльності відповідно до їхніх можливостей та інтересів.

Упродовж багатьох років в Україні більшість дітей з особливими потребами здобували освіту в спеціальних закладах, які й нині залишаються для них традиційною та провідною формою навчання. Але вони не могли забезпечити підготовку фахівців високої кваліфікації.

Починаючи з 1991 року, уряд України затвердив низку положень, спрямованих на забезпечення інвалідам рівних з іншими категоріями дітей можливостей для участі в усіх сферах громадського життя, та розробив Правила щодо зрівняння можливостей інвалідів. Так, згідно із законами України "Про освіту" (1991 р.), "Про професійно-технічну освіту", "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" (1991 р.) держава гарантує інвалідам загальну й професійну освіту на рівні, що відповідає їхнім здібностям і можливостям, надає інвалідам усіх груп переважне право на зарахування до вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, забезпечує їм право працювати на підприємствах зі звичайними умовами праці. Значна роль відводилась профорієнтаційній роботі. Треба було прищепити інтерес і підготувати до такої професії, яка б була під силу учню-інваліду, а потім допомогти йому влаштуватись на виробництво або в інший навчальний заклад для продовження навчання.

Робота щодо вдосконалення професійно-трудової підготовки здійснювалась за такими напрямками, як: підвищення рівня освіти в спеціальних школах; підвищення ролі ручної праці як корекційно-виховного й компенсаційного засобу і як засобу підготовки до оволодіння виробничою спеціальністю; впровадження нових профілів виробничих кваліфікацій з урахуванням сучасних потреб промислового, сільськогосподарського виробництва та сфери обслуговування; перебудова майстерень; розробка нових методів трудового навчання; впровадження в навчальний процес виробничої практики на виробничих і сільськогосподарських підприємствах. Отже, отримана професійно-трудова підготовка у більшості випадків визначала професію, яку обирають учні після закінчення навчального закладу.

Крім того, було обґрунтовано і затверджено відкриття в усіх допоміжних школах дев'ятих класів з метою продовження терміну профпідготовки учнів, що дало можливість для навчання за такими спеціальностями, як: столяр, маляр, штукатур, слюсар, швацька, взуттєва та сільськогосподарська праця.

Отже, трудове навчання та профорієнтація у спеціальній школі передбачали систему трудотерапії, спрямовану на відновлення, компенсацію і розвиток трудових умінь та навичок, які становлять основу для професійної підготовки. Трудова і професійна підготовка здійснювалась у навчально-виробничих майстернях, навчально-дослідному сільському або садовому господарстві під постійним медичним наглядом.

На етапі вибору професії значно підвищувалась роль соціального педагога. Соціально-педагогічна робота з підлітками з особливими потребами у середніх загальноосвітніх закладах в напрямі професійної підготовки мала здійснюватись з урахуванням наявності в тому чи іншому регіоні підприємств певного профілю. Але профорієнтаційна робота часто мала епізодичний характер (тематичні вечори, зустрічі, екскурсії тощо), і учні були недостатньо обізнані з доступними для них профілями трудової діяльності. З огляду на це, тільки 80-84% випускників спеціальних навчально-виховних закладів працевлаштовувались, у тому числі половина з них - за набутою спеціальністю, решта повинні були перенавчатися.

З огляду на це, було запропоновано виділяти у спеціальних освітніх закладах три ступені, а саме: I ступінь – обов'язкова, базова, загальноосвітня школа (1–10-ті класи), II ступінь – оволодіння

виробничою спеціальністю (11–12 класи), III ступінь – повна середня освіта (спеціалізований ліцей, коледж).

На сучасному етапі розвитку суспільства дуже важливо не тільки допомогти дитині з особливими потребами здобути спеціальність, але й влаштуватись за фахом. Для вирішення цих питань передбачається кооперація спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів з професійно-технічними навчальними закладами з трудової підготовки осіб з фізичними вадами. Крім того, доцільно відкривати в спеціальних навчальних закладах класи допрофесійної підготовки та профорієнтації. У профорієнтації широко використовуються засоби масової інформації, гурткова робота, екскурсії на підприємства, бесіди з працівниками різних галузей народного господарства.

Система профорієнтаційної роботи в спеціальній школі має наступні напрями:

- 1 професійна освіта – знайомство з доступними професіями;
- 2 профдіагностика – формування умінь і уявлень про себе як суб'єкта професійної діяльності;
- 3 профконсультація – оцінка адекватності обраної професії індивідуальним особливостям підлітків;
- 4 профвідбір – визначення конкретної галузі застосування професійних знань та умінь;
- 5 професійна адаптація – початковий ступінь оволодіння навичками обраної професії [2].

Як відомо, освіта для дітей з особливими потребами є важливою формою їх соціального захисту. Тому головним завданням соціального педагога в спеціальних освітніх закладах є озброєння зазначеної категорії дітей сукупністю знань, умінь і навичок, досвідом суспільного життя з метою соціальної адаптації до умов суспільства. Для забезпечення якісної освіти, медико-соціальної реабілітації, адаптації та інтеграції дітей з психофізичними вадами в суспільство розроблено відповідне сучасне нормативно-правове забезпечення, зокрема: "Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку" (2004), Постанова Кабінету Міністрів України "Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку" (2003), проект Державної цільової програми "Освіта інвалідів" (2005) [1].

У напрямі надання додаткових освітніх послуг дітям з особливими потребами робота соціальних педагогів передбачає розробку та вдосконалення навчальних програм з урахуванням інтелектуальних і фізичних можливостей учнів, дидактичного і науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу, створення необхідної навчально-матеріальної бази.

Сьогодні у спеціальних навчально-виховних закладах дітям з особливими потребами надається комплексна допомога, зокрема психологічна, що передбачає проведення індивідуальних консультацій, вправ, тренінгів з метою розвитку комунікативних і творчих здібностей, емоційної сфери, формування пізнавальної мотивації, профілактики й корекції порушень соціально-особистісного розвитку та психологічного оздоровлення.

Доцільно звернути увагу на те, що унікальний досвід організації навчально-виховного процесу молоді з інвалідністю в інтегрованих студентських групах, в умовах дистанційного навчання накопичено у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини "Україна" та у 26 його філіях у всіх регіонах країни, де навчається близько 2 тисяч студентів. Широкий спектр спеціальностей надає інвалідам можливість самовизначення і самореалізації в залежності від індивідуальних здібностей.

Цікавий проект зі створення Центру духовно-інтелектуального розвитку та професійної реабілітації молоді з обмеженими фізичними можливостями впроваджує Донбаський інститут техніки та менеджменту МНТУ, який передбачає створення бази даних інвалідів північного регіону Донбасу з метою щорічного визначення стратегічних і пріоритетних напрямів у сфері медичної, педагогічної, соціально-психологічної і професійної реабілітації інвалідів, вивчення потреби у відповідних робочих місцях. Крім того, у цьому ж регіоні на базі Національної металургійної академії створено Регіональний центр освіти інвалідів [3].

У вищих навчальних закладах Донецької області навчається 856 сиріт. У 2002 році почали діяти обласні програми "Дитячі долі" та "Від серця до серця". У 10 професійно-технічних навчальних закладах здобувають професійну підготовку 766 осіб з обмеженими можливостями фізичного й розумового розвитку [6].

Вкладаючи значні матеріальні й духовні ресурси в справу організації соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами, суспільство сподівається на те, що трудовий потенціал кожного випускника спеціальної школи буде ефективно використаний у народному господарстві. Але, за статистичними даними, 15-20% випускників спеціальних шкіл не влаштовуються на роботу, тільки 30-40% одержують роботу за спеціальностями, набутими в освітньому закладі. Решта підлітків змушена перенавчатись, щоб оволодіти іншою спеціальністю, або переходити на підсобні роботи, що не потребують спеціальної підготовки. Частина дітей залишається на утриманні батьків. Таким чином, через педагогічні й соціальні обставини, зокрема: послаблення уваги суспільства до потреб спеціальних освітніх закладів, їх матеріально-технічного оснащення, розрив раніше налагоджених зв'язків спеціальної школи з промисловим і сільськогосподарським виробництвом, соціально-трудова адаптація підлітків з особливими потребами не може досягти високого рівня ефективності.

Висновки. Сьогодні дуже актуальною залишається проблема підготовки випускників спеціальних шкіл до трудової діяльності та самостійного життя. Саме працівники спеціальних освітніх закладів повинні допомогти кожному учню обрати подальший життєвий шлях. Це стосується, насамперед, вибору професії та працевлаштування. Соціально-педагогічна діяльність з підлітками з особливими потребами в напрямі професійної підготовки має здійснюватись з урахуванням наявності в тому чи іншому регіоні підприємств певного профілю. Крім того, треба відкривати в спеціальних навчальних закладах класи допрофесійної підготовки та профорієнтації. У профорієнтації треба ширше використовувати гурткову роботу та засоби масової організації.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондарь В.И. Развитие теории и практики профессионально-трудового обучения учащихся вспомогательных школ Украины (1917-1990 гг.): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки», 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / В.И. Бондарь. – К., 1992. – 41с.
2. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., испр. – М.: Изд. Центр "Академия", 2004. – 160с.
3. Дьяченко В. Комплексна реабілітація – шлях створення рівних можливостей. // Соціальний захист. – № 11. – 2006. – С. 7–11.
4. Ермаков В.П. Состояние и некоторые перспективы производственного обучения учащихся школ для слепых детей / В.П. Ермаков // Дефектология. – 1975. – №1. – С. 45-49.
5. Єжова Т.Є. Законодавче забезпечення професійної реабілітації інвалідів по слуху в Україні (історичний аспект) / Т.Є. Єжова // Педагогіка і психологія. – 2005. – №3 (48). – С. 142-148.
6. Тесленко В.В. Можливості промислового регіону в соціально-педагогічній підтримці дітей-інвалідів. // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - № 4. – 2005. – С. 11–13.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Іноземцева Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри українського декоративно-прикладного мистецтва та графіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Галина КОНДРАЦЬКА (Дрогобич, Україна)

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розкрито стан проблеми формування комунікативно-мовленнєвої культури фахівців фізичної культури. Описано та обґрунтовано результати емпіричного дослідження рівня комунікативно-мовленнєвої культури фахівців фізичної культури.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєва культура, компетентність, професійна успішність, фахівець, фізична культура.

The state of the problem of forming communicative-vocal culture of the specialists of physical culture is revealed in the paper. The results of empiric research on the level of communicative-vocal culture of the specialists of physical culture are described and grounded.

Keywords: communicative-vocal culture, competence, professional success, specialist, physical culture.

Постановка проблеми. Основні принципи підходи нашого дослідження впливають із сучасних концепцій та положень про професійну підготовку у вищій школі, в яких обґрунтовано нове розуміння процесу формування мовленнєвої культури як закономірних, послідовних і неперервних змін, що відбуваються у ході становлення особистості студента-майбутнього учителя фізичного виховання.

Положення про професійно-орієнтовну сутність мовленнєвої діяльності як одного з компонентів професійної готовності і професійного потенціалу майбутнього вчителя є домінантою у пошуках шляхів та механізмів формування мовленнєвих умінь. Мовленнєві уміння майбутніх вчителів – це феномен, розвиток якого зумовлюється сукупністю психофізіологічних, соціокультурних і педагогічних чинників, сформованими знаннями студента про мовленнєву культуру і можливості її застосування відповідно до потреби, особливостей та мети педагогічного процесу. При цьому готовність до мовленнєвої діяльності розглядається як прояв спеціальних знань, мовленнєвої компетентності та мовленнєвого професіоналізму.

Організація мовленнєвої діяльності в умовах університетської освіти передбачає засвоєння студентами знань про мову і мовлення, набуття ними власного мовленнєвого досвіду, спрямованість особистості до саморозвитку і самореалізації, формування самосвідомості як передумови самостійності в оволодінні професійними мовленнєвими вміннями, що супроводжуються відповідним